

שם ומספר הקורס:

מרד בר-כוכבא לאור הממצא הארכיאולוגי

שם המרצה:

פרופ' בועז זיסו

סוג הקורס: שיעור

היקף שעות: 1

סמסטר: א'

שנת לימודים: תש"פ

אתר הקורס באינטרנט:

א. מטרת הקורס ותוצרי למידה (מטרות על / מטרות ספציפיות):

מטרת הקורס היא להקנות ידע יסודי בנושא מרד בר-כוכבא. התמודדות מחקרית ביקורתית עם אירוע היסטורי רב משמעות בתולדות עם ישראל שלא זכה לתיאור מפורט במקורות הכתובים, תוך בחינה מעמיקה של מגוון ממצאים ארכיאולוגיים, אדריכליים, אפיגרפיים, אמנותיים, פאפירולוגיים ונומיסמטיים.

תוצרי למידה:

הכרת המסגרת ההיסטורית, הגיאוגרפית והתרבותית המשמשת רקע למרד בר-כוכבא לימוד מגוון אתרים וממצאים ארכיאולוגיים ונומיסמטיים מימי המרד בחינה ביקורתית של מקורות אפיגרפיים ניתוח מספר מקורות כתובים לאור הממצא הארכיאולוגי

ב. תוכן הקורס:

מרד בר-כוכבא היווה נקודת השיא של תנועת ההתנגדות היהודית לשלטון האימפריה הרומית בארץ-ישראל. במהלך המרד שנמשך שלוש וחצי שנים, בין השנים 132-136 לסה"נ, הוקמה מדינה יהודית עצמאית בהנהגתו של שמעון בן-כוסבא, שבה פעלו רשויות שלטון, נטבעו מטבעות והוחכרו קרקעות.

לצורך דיכוי המרד ריכזו הרומאים בארץ-ישראל כוח צבאי גדול שהורכב מתשעה לגיונות ומיחידות עזר רבות, שנאספו מכל רחבי האימפריה הרומית, תחת פיקודו של יוליוס סוורוס, נציב בריטניה והטוב במפקדיו של הקיסר הדריינוס. דומה שהקיסר עצמו נאלץ להגיע לארץ-ישראל במהלך המלחמה על מנת לפקד על הכוחות הרומיים שעסקו במלחמה ביהודים.

פעולות הדיכוי בהם נקטו הרומאים לאחר המלחמה היו אכזריות. מספרם העצום של ההרוגים, הנפגעים והשבויים שנמכרו לעבדות, והגזרות הדתיות שנגזרו לאחר המרד,

הביאו לחיסולו הכמעט מוחלט של היישוב היהודי ביהודה, ולשינוי שמה של הפרובינציה הרומית מפרובינציה יודאה לפרובינציה פלשתינה.

אין בידינו אף חיבור היסטורי (רומי או יהודי) בן-הזמן, המתאר את מרד בר-כוכב באופן שיטתי ומפורט. בשל כך, מחקר מרד בר-כוכב נסמך ברובו על מקורות מאוחרים, שונים זה מזה במגמתם ובמהימנותם.

במצב מחקר זה עולה חשיבותו של המחקר הארכיאולוגי, האדריכלי, הפאפירולוגי, האפיגרפי והנומיסמטי. לימוד וניתוח של מידע זה יעמוד במרכז הקורס.

מהלך השיעורים: הקורס מורכב משעורים פרונטליים מלווים במצגות. מרצים אורחים: ד"ר אבנר אקר.

תכנית הוראה מפורטת לכל השיעורים:

1. ארץ-יהודה לאחר מרד החורבן (קריאה: הר תש"ן; מור תשנ"ב; זיסו תשס"ב; אשל וזיסו תשע"ה)
2. הסיבות לפרוץ מרד בר-כוכב (הר תשל"ח; איזק תשמ"ו, תשמ"ב; הר תש"ן; מור תשנ"ב ומקורות נוספים)
3. היישוב הכפרי בארץ-יהודה בתקופה שבין שתי המרידות נגד הרומאים ובימי מרד בר-כוכב (קריאה: זיסו תשס"ב; אשל וזיסו תשע"ה)
4. תרבות חומרית בארץ-יהודה בתקופה שבין שתי המרידות נגד הרומאים ובימי מרד בר-כוכב (קריאה: זיסו תשס"ב, Zissu 2017; Zissu and Ganor 2004).
5. ההכנות למרד ותופעת מערכות המסתור (קלונר וטפר 1987; אופנהיימר תשמ"ד; קלונר וזיסו 2003)
6. מערות המפלט (ידין תשל"ל; אשל ועמית תשנ"ט; אשל ופורת תש"ע; אשל וזיסו תשע"ה)
7. האיגרות ממדבר יהודה (אשל וזיסו תשע"ה; וכן ספרות מפורטת של אשל, מיליק, כותן, ירדני, בנואה, קמרון, ברושי, ידין, ליפשיץ ואחרים ברשימה המצ"ב)
8. מגילות מתקופת מרד בר-כוכב (אשל וזיסו תשע"ה; וכן ר' ספרות מפורטת של אשל, כותן, מיליק, בנואה, ידין, ליפשיץ ואחרים ברשימה המצ"ב)
9. תעודות כלכליות מזמן המרד (אשל וזיסו תשע"ה; וכן ר' ספרות מפורטת של אשל, כותן, מיליק, ירדני, בנואה, ידין, ליפשיץ ואחרים ברשימה המצ"ב)
10. כלי הנשק של המורדים (ר' מאמרים של גיחון תשמ"ג ועוד ושל שטיבל ברשימה המצ"ב)
11. השתרעות טריטוריאלית, יהודה וגליל, ירושלים. החלוקה המינהלית, הנהגת המרד, מפקדים ופרנסים (מור תשנ"ב; מאמרים של ע' ליבנר, אשל וזיסו תשע"ה, 6102 roM פקדים ופרנסים (מור תשנ"ב; מאמרים של ע' ליבנר, אשל וזיסו תשע"ה, 6102 roM ועוד) ביתר, והרודיון, שתי מפקדות של המורדים (אוסישקין תשנ"ב, זיסו תשס"ב; פורת ואחרים; ועוד)
13. מטבעות מרד בר-כוכב (ר' משורר תשנ"ה, Mildenberg 1984; Zissu and Eshel 2002)
14. הצבא הרומי במהלך המלחמה (ר' מאמרים של גיחון תשמ"ג, אשל וזיסו תשע"ה, מור תשנ"ב; Mor 1986 ושל Koppie ברשימה המצ"ב)
15. תוצאות מרד בר-כוכב (מור תשנ"ב, ספראי תשמ"ח, שוורץ תשמ"ו; Eck 1999).

ג. דרישות קדם:

קורס מבוא לארכיאולוגיה של ארץ-ישראל בתקופה ההלניסטית, רומית, ביזאנטית.

ד. חובות / דרישות / מטלות:

חובות נוכחות ב-90 אחוז מן השעורים. חובת נוכחות בסיור.

ה. מרכיבי הציון הסופי:

בחינה: 100 אחוז מן הציון.

ו. ביבליוגרפיה:

- אוסישקין ד' תשנ"ב. חפירת בדיקה בביתר, מצודתו האחרונה של בר כוכבא. א"י כג (ספר אברהם בירן). עמ' 260-275.
- אופנהיימר א' תשל"ז. היישוב היהודי בגליל בתקופת יבנה ומרד בר-כוכבא. *קתדרה* 4. עמ' 53-66.
- אופנהיימר א' תש"ס. מרד בר-כוכבא - ייחודו ומחקרו, בתוך: א' אופנהיימר (עורך), *מרד בר-כוכבא*, ירושלים תש"ס, עמ' 9-21.
- אופנהיימר א' תשמ"ב. מרד בר כוכבא. בתוך: צ' ברס ואחרים (עורכים). *ארץ-ישראל מחורבן בית שני ועד הכיבוש המוסלמי* א. ירושלים. עמ' 40-74.
- אופנהיימר א' תשמ"ג. מערכות המסתור בשפלת-יהודה לאור המקורות. *קתדרה* 26. עמ' 24-29.
- אופנהיימר א' ואיזק ב' 1987. תולדות המחקר של מלחמת בר-כוכבא. בתוך: קלונר ע' וטפר י'. *מערכות המסתור בשפלת יהודה*. תל-אביב. עמ' 405-428.
- איזק ב' תשמ"ד. קאסיוס דיו על מרד בר-כוכבא. בתוך: אופנהיימר א' ורפפורט א' (עורכים). *מרד בר-כוכבא, מחקרים חדשים*. ירושלים. עמ' 106-112.
- איזק ב' תשמ"ו. אדמת יהודים בפרובינקיה יודיאה לאחר שנת 70 לסה"נ. בתוך: אופנהיימר א', כשר א' ורפפורט א' (עורכים). *אדם ואדמה בארץ ישראל הקדומה*. ירושלים. עמ' 87-94.
- איזק ב' תשמ"א. מושבות רומיות ביהודה. יסודה של איליה – קפיטולינה. בתוך: אופנהיימר א', רפפורט א' ושרון מ' (עורכים). *פרקים בתולדות ירושלים בימי בית שני*. ירושלים. עמ' 340-360.
- אפלבוים ש' תשנ"ג. המרד השני, תחום ואסטרטגיה. בתוך: אופנהיימר א', גפני י', שטרן מ' (עורכים). *יהודים ויהדות בימי בית שני, המשנה והתלמוד*. ירושלים. עמ' 212-225.
- אפרון י' תשמ"ד. מלחמת בר-כוכבא לאור המסורת התלמודית הארצישראלית כנגד הבבלית. בתוך: אופנהיימר א' ורפפורט א' (עורכים). *מרד בר כוכבא - מחקרים חדשים*. ירושלים. עמ' 47-105.
- אשל א', אשל ח' וגייגר ג' תש"ע. תעודה 174 ממערות ואדי מורבעאת שטר חוב עברי מתקופת מרד בר כוכבא. בתוך: ח' אשל ור' פורת. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא - קובץ שני*. ירושלים: 538-527.

אשל א', אשל ח' וירדני ע' תשס"ט. שטר מישנת ארבע לחורבן בית ישראל' - עדות נדירה לגזרות
 הדת אחרי מרד בר כוכבא. *קתדרה* 132 : 5-24.

אשל א', אשל ח' וירדני ע' תשי"ע. שטר משנת ארבע לחורבן בית ישראל". בתוך : ח' אשל ור' פורת.
מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא - קובץ שני. ירושלים : 539-553.

אשל ח' תשמ"ח. סנדלים מסומרים ממערת כתף יריחו. *נקרות צורים* 14 : 34-38.

אשל ח' תשנ"ה. מדיניות טביעת המטבעות במהלך מרד בר כוכבא לאור התגליות במדבר יהודה.
 בתוך : אשל י' (עורך). *מחקרי יהודה ושומרון, דברי הכנס החמישי*. קדומים - אריאל.
 עמ' 173-182.

אשל ח' תשנ"ט. השלדים שנמצאו במערות המפלט. בתוך : אשל ח' ועמית ד' (עורכים). *מערות
 המפלט מתקופת מרד בר כוכבא*. תל אביב. עמ' 224-221.

אשל ח' תשנ"ט ד'. תולדות המחקר וסקירת הממצא ממערות המפלט במדבר יהודה. בתוך : אשל
 ח' ועמית ד' (עורכים). *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא*. תל אביב. עמ' 68-23.

אשל ח' תשס"ד א. המניין שנהג במהלך מרד בר כוכבא. *קתדרה* 110 : 29-42.

אשל ח' תשס"ו. על נבל וכינור : הערה על מטבעות הברונזה הבר כוכבאים. בתוך : מ' מור ואחרים.
 (עורכים). *לאוריאל : מחקרים בתולדות ישראל בעת העתיקה מוגשים לאוריאל רפפורט*.
 ירושלים : 29-40.

אשל ח' תשס"ח. חרבה ביתר ונחרשה העיר : ירושלים, אליה קפיטולינה ומרד בר כוכבא. *ארץ
 ישראל כח* : 21-28.

אשל ח', ברוכי י' ופורת ר' תשי"ע. קטעים ממגילה מקראית מתקופת מרד בר-כוכבא שנמצאו בנחל
 ערוגות. בתוך : ח' אשל ור' פורת. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא - קובץ שני*.
 ירושלים : 292-297.

אשל ח', זיסו ב' ופרומקין ע' תשנ"ט. שתי מערות מפלט בנחל מכמש (ואדי סויניט). בתוך : אשל ח'
 ועמית ד' (עורכים). *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא*. תל אביב. עמ' 93-109.

אשל ח', זיסו ב' תשנ"ט. ממצאים מתקופת מרד בר-כוכבא ממערות כתף יריחו. בתוך : אשל ח'
 ועמית ד' (עורכים). *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא*. תל אביב. עמ' 113-151.

אשל ח', זיסו ב' תשנ"ט א'. סקר ארכיאולוגי במערת אל-ג'יי בנחל מכמש (ואדי סויניט) ומועד
 הקמתה של איליה קפיטולינה. בתוך : אשל י' (עורך). *מחקרי יהודה ושומרון, דברי הכנס
 השמיני*. קדומים-אריאל. ע' 81-96.

אשל ח', זיסו ב', תשע"ה. *מרד בר-כוכבא – העדות הארכיאולוגית*. ירושלים.

אשל ח' ועמית ד' תשנ"ט. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא*. תל אביב.

אשל ח' ועמית ד' תשנ"ט א'. אופיין של מערות המפלט במדבר יהודה, בתוך : ח' אשל וד' עמית,
מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא. תל אביב : 13-21.

אשל ח' ופורת ר' תשי"ע. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא, הכרך השני*. ירושלים.

בר-אדון פ' תש"ל. *מערת המטמון, הממצאים ממערות נחל-משמר*. ירושלים.

ברי"ג ד' תש"ל. *כלי הזכוכית בארץ ישראל בתקופה הרומית והביזנטית*. (חיבור לשם קבלת תואר
 דוקטור לפילוסופיה). האוניברסיטה העברית. ירושלים.

ברושי מ' תש"ן. חקלאות וכלכלה בארץ ישראל הרומית על פי הפפירוסים של בבתא. *צינון*, נה. עמ'
 270-278.

ברושי מ' וקימרון א' תשמ"ט. שטר חוב עברי מימי בר-כוכבא. א"י כ. עמ' 256-261.

גורן ש' תשכ"ד. התפלין ממדבר יהודה לאור ההלכה. בתוך: ש' גורן, *תורת המועדים*, תל-אביב: 510-496.

גיחון מ' תשמ"ג. ההבט הצבאי של מרד בר-כוכבא על-פי חקר מערכות המסתור. *קתדרה* 26: 30-42.

גייגר י' תשל"ו. הגזירה על המילה ומרד בר-כוכבא. *צינן מ"א*. עמ' 139-147.
הירשפלד י' תשנ"ו. שינויים בדפוסי ההתיישבות של האוכלוסייה היהודית הכפרית לפני המרידות ברומאים ואחריהן. *קתדרה* 80. עמ' 3-18.

הר מ"ד תשל"ח. סיבותיו של מרד בר-כוכבא. *צינן מג*. עמ' 1-11 [נדפס שנית בתוך: אופנהיימר א' (עורך). *מרד בר-כוכבא*. ירושלים. תש"ס. עמ' 57-67].

הר מ"ד תש"ן. מחורבן הבית עד מרד בן כוסבה (135-70 לספירת הנוצרים). בתוך: שטרן מ' (עורך). *ההיסטוריה של ארץ-ישראל, התקופה הרומית-ביזנטית*. ירושלים: 283-386.

זוסמן ו' תשל"ב. נרות - חרס מעוטרים מימי חורבן בית שני עד לאחר מרד בר כוכבא. ירושלים.
זיסו ב' תשס"ב. *הישוב הכפרי בהרי ושפלת יהודה, משלהי תקופת הבית השני עד לדיכוי מרד בר כוכבא*. עבודה לשם קבלת תואר דוקטור לפילוסופיה, האוניברסיטה העברית, ירושלים.
זיסו ב' ואשל ח' תשס"א. מטבעות מרד בר כוכבא – עדכון גיאוגרפי: מה נתחדש בעשרים השנים האחרונות (1980-2000)? בתוך: אשל ח' וזיסו ב' (עורכים). *חידושים בחקר מרד בר כוכבא*. רמת גן. עמ' 17-40.

זיסו ב', לנגפורד ב', פורת ר', דוידוביץ' א' ופרומקין ע' תש"ע. ממצאים מתקופת מרד בר-כוכבא ממערת עבוד שבמערב הרי בית אל. בתוך: ח' אשל ור' פורת. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא - קובץ שני*. ירושלים: 509-478.

טלשיר צ' תשס"ט. המגילות המקראיות ממדבר יהודה. בתוך: מ' קיסטר (עורך). *מגילות קומראן - מבואות ומחקרים*, כרך א: 141-109.

טפר י' ושחר י' 1987. המסתורים התת-קרקעיים בגליל. בתוך: קלונר ע' וטפר י'. *מערכות המסתור בשפלת יהודה*. תל אביב. עמ' 279-326.

ידין י' תשכ"ג. *הממצאים מימי בר - כוכבא במערת האיגרות*. ירושלים.
ידין י' תשל"א. *החיפושים אחר בר-כוכבא, פרשת התגליות במערות מדבר יהודה ואיגרותיו של מנהיג המרד נגד רומא*. ירושלים ותל-אביב.

ידין י', ברושי מ' וקימרון א' תשמ"ו. שטר של מכירת בית בכפר ברו מימי בר כוכבא. *קתדרה* 40. עמ' 201-213.

ייבין ש' תש"ו. *מלחמת בר כוכבא, בצירוף נספחים, הערות, שמונה ציורים ושמונה לוחות*. ירושלים.

ירדני ע' 1995. *תעודות נחל צאלים*. ירושלים.

ירדני ע' 2000. *אוסף תעודות ארמיות, עבריות ונבטיות ממדבר יהודה וחומר קרוב*. ירושלים.
כותן ח"מ תשנ"ו. שטרות מתנה מן הארכיונים ממדבר יהודה וחוק הירושות. א"י כ"ה. עמ' 410-415.

מור מ' תשנ"ב. *מרד בר כוכבא, עוצמתו והיקפו*. ירושלים.
משורר י' תשנ"ח. *אוצר מטבעות היהודים*. ירושלים.

נצר א' תש"ס. *ארמונות החשמונאים והורדוס הגדול*. ירושלים.
ספראי ז' תש"ס. *גבולות ושלטון בארץ-ישראל בתקופת המשנה והתלמוד*. תל אביב.

- ספראי ז' תשמ"ח. מצב הישוב היהודי בארץ ישראל לאחר מרד בר-כוכבא. בתוך: אופנהיימר א' ורפפורט א' (עורכים). *מרד בר כוכבא - מחקרים חדשים*. ירושלים. עמ' 182-214.
- עמית ד' ואשל ח' תשנ"ו. מרד בר כוכבא בדרום הר חברון. א"י כ"ה. עמ' 463-470.
- קלונר ע', זיסו ב' תשס"ג. *עיר הקברים של ירושלים בימי הבית השני*. ירושלים
- קלונר ע', זיסו ב', 2005. מערכות המסתור בארץ-יהודה: עדכון ארכיאולוגי וגיאוגרפי של השתרעות מלחמת בר-כוכבא, בתוך: מ' מור, ג' פסטור, י' רונן, י' אשכנזי (עורכים), *לאוריאל: מחקרים בתולדות ישראל בעת העתיקה, מוגשים לאוריאל רפפורט*, ירושלים, עמ' 147-125.
- קלונר ע', טפר י' 1987. *מערכות המסתור בשפלת יהודה*. תל אביב.
- שוורץ י' תשמ"ד. ארץ יהודה בעקבות דיכוי מרד בר-כוכבא. בתוך: אופנהיימר א' ורפפורט א' (עורכים). *מרד בר כוכבא, מחקרים חדשים*. ירושלים. עמ' 215-223.
- שוורץ י' תשמ"ו. *הישוב היהודי ביהודה, מלאחר מלחמת בר - כוכבא ועד לכיבוש הערבי*. ירושלים.
- שטיבל ג"ד תש"ע. ציוד צבאי מימי מרד בר-כוכבא במערות מדבר יהודה. בתוך: אשל ח' ופורת ר'. *מערות המפלט מתקופת מרד בר כוכבא, הכרך השני*. ירושלים, עמ' 338-309.
- Applebaum S. 1987. Betthar and the Roman Road System. *ZDPV* 103: 137-140.
- Bar Adon P. 1980. *The Cave of the Treasure*. Jerusalem.
- Barag D. 1980. A Note on the Geographical Distribution of Bar Kokhba Coins. *INJ* 4: 30-33.
- Barag D. 2002. The Two Mints of the Bar Kokhba War. *INJ* 14: 153-156.
- Benoit P., Milik. J.T. & de Vaux. R. 1961. *Discoveries in the Judean Desert II: Les grottes de Murabba'at*. Oxford.
- Benoit P. 1961. Textes Grecs et Latins. in: P. Benoit, J.T. Milik and R. de-Vaux, *Les Grottes de Murabba'at*, [DJD 2]. Oxford: 209-277.
- Bijovsky G. 2004. The Coins from Kh. Badd-'Isa - Qiryat Sefer; Isolated Coins and Two Hoards Dated to the Bar Kokhba Revolt. In: N. Haimovich-Carmin (ed.). *The Land of Benjamin*. Jerusalem: 243-300.
- Birley A. R. 1997. *Hadrian: The Restless Emperor*. London.
- Cassius Dio. *Historia Romana* LXIX. 12:1-15:1. in: Stern M. 1980. (ed.) *Greek and Latin Authors on Jews and Judaism*. Vol. II. Jerusalem: 391-393.
- Cotton H. M. 1994. A Cancelled Marriage Contract from the Judaeen Desert (XHev/Se Gr.2). *JRS* 84: 64-86.
- Cotton H. M. 1995. The Archive of Salome Komaise Daughter of Levi: Another Archive from the Cave of Letters, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 105: 171-208.

- Cotton H. M. 2000. 16. Jericho papyrus Mentioning the Emperor Hadrian gr. *DJD* XXXVIII. Oxford: 93-95.
- Cotton H. M. 2001a. Ein Gedi between the Two Revolts. *SCI* XX: 139-154.
- Cotton H. M. 2001b. Documentary Texts from the Judaean Desert: A Matter of Nomenclature*. *SCI* XX: 113-119.
- Cotton H. M. 2003. The Bar Kokhba Revolt and the Documents from the Judaean Desert: Nabataean Participation in the Revolt (P. Yadin 52). In: P. Schäfer (ed.), *The Bar Kokhba War Reconsidered*. Tübingen: 133-152.
- Cotton H. M. and Qimron E. 1998. XHev/Se ar 13 of 134 or 135 CE: A Wife's Renunciation of Claims. *JJS* 49: 108-118.
- Cotton H. M. and Yardeni A. 1997. Aramaic, Hebrew and Greek Documentary Texts from Nahal Hever and Other Sites, with an Appendix Containing Alleged Qumran Texts, The Seiyal Collection II.. *DJD* XXVII. Oxford.
- Eck W. 1999. The Bar Kokhba Revolt: The Roman Point of View. *JRS* 89: 76-89.
- Eshel H. 2002. Another Document from the Archive of Salome Komaise Daughter of Levi. *Scripta Classica Israelica* 21: 169-171.
- Eshel H. and Zissu B. 1994/9. Roman Coins from the 'Cave of the Sandal' West of Jericho. *Israel Numismatic Journal* 13: 70-77.
- Eshel H. and Zissu B. 2002. Coins from the el-Jai Cave in Nahal Mikhmesh (Wadi Suweinit). *Israel Numismatic Journal* 14: 168-175.
- Eshel H. Zissu B. and Barkay G. 2010. Sixteen Bar Kokhba Coins from Roman Sites in Europe. *Israel Numismatic Journal* 17: 91-97.
- Foerster G. 1985. A Cuirassed Bronze Statue of Hadrian. *'Atiqot* 17 : 139-157.
- Isaac B. H. 1983-84. Cassius Dio on the Revolt of Bar-Kokhba. *Scripta Classica Israelica* 7: 68-76.
- Isaac B. H. 1984. Judaea after AD 70. *Journal of Jewish Studies* 35: 44-50
- Isaac B. H. 1992. The Babatha Archive. A Review Article. *Israel Exploration Journal* 42: 62-75.
- Kloner A. and Zissu B. 2003. Hiding Complexes in Judaea: An Archaeological and Geographical Update on the Area of the Bar Kokhba Revolt.in: P. Schäfer (ed.), *The Bar Kokhba War Reconsidered, New Perspectives on the Second Jewish Revolt against Rome*. Tübingen. pp. 181-216.
- Koppie L. J. F. 1979. The Legionary Garrison of Judea under Hadrian. *Latomus* 32: 859-864.

- Koppie L. J. F. 1990. The History and Diaspora of Legion XXII Deiotariana. in: A. Kasher, U. Rappaport and G. Fuks (eds.). *Greece and Rome in Eretz Israel*. Jerusalem: 54-61.
- Leibner, U. 2010. Excavations at Khirbet Wadi Hamam (Lower Galilee): The Synagogue and the Settlement, *Journal of Roman Archaeology* 23: 220-237.
- Leibner, U and Bijovsky G., 2014. Two Hoards from Khirbet Wadi Hamam and the Scope of the Bar Kokhba Revolt, *Israel Numismatic Research* 8:109-134.
- Leibner U., Shivtiel, Y., and Distelfeld N., 2015. An Early Roman Hiding Complex at 'Enot Sho'im, Central Lower Galilee, *Tel Aviv* 42: 127–143.
- Lewis N., Yadin Y. and Greenfield J. 1989. (eds.). *The Documents from the Bar Kokhba Period in the Cave of the Letters. Greek Papyri. Aramaic and Nabataean Signatures and Subscriptions. Judaeen Desert Studies 2*. Jerusalem.
- Mantel H. 1967-68. The Causes of the Bar Kokhba Revolt, *Jewish Quarterly Review* 58: 224-296.
- Mildenberg L. 1984. *The Coinage of the Bar Kokhba War*. Aarau, Frankfurt and Salzburg.
- Milik J.T. 1961. Textes Hébreux et Araméens. In: P. Benoit, J.T. Milik and R. de Vaux, *Les Grottes de Murabba'at*, [DJD 2]. Oxford: 159-161.
- Mor M. 1985. The Bar-Kokhba Revolt and Non-Jewish Participants. *JJS* XXXVI: 200-209.
- Mor M. 1986. Two Legions - The Same Fate? (The Disappearance of the Legions IX Hispana and XXII Deiotariana). *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 62: 267-278.
- Mor, M. *The Second Jewish Revolt: The Bar Kokhba War, 132-136 CE*. [The Brill Reference Library of Judaism– vol. 50], Leiden–Boston: Brill, 2016.
- Porat, R., Kalman, Y., Chachy, R., and Zissu, B, 2017, "Underground Herodium: Guerrilla Warfare during the Bar Kokhba War (132–136 CE) under Herod's Royal Palace Fortress ", in: M. Parise, C. Galeazzi, R. Bixio and A. Yamac (eds.), *Hypogea 2017- Proceedings of International Congress of Speleology in Artificial Cavities, Cappadocia, Turkey, March 06/10 – 2017*, Istanbul: 337-348.
- Schäfer P. 1981. *Der Bar Kokhba-Aufstand, Studien zum zweiten jüdischen Krieg gegen Rom*. Tübingen.

- Yadin Y., Greenfield J. C., Yardeni A., Levine B.A., Cotton H.M. and Naveh J. (eds.). 2002. *The Documents from the Bar Kokhba Period in the Cave of the Letters, Hebrew, Aramaic and Nabatean-Aramaic Papyri*. Jerusalem.
- Zissu B., 2017. Interbellum Judea 70-132 CE: An Archaeological Perspective, in: J. Schwartz and P.J. Tomson (eds). *Jews and Christians in the First and Second Centuries: The Interbellum 70–132 CE (CRINT 15)*. Leiden: Brill, 2017: 19-49.
- Zissu B. and Eshel H. 2002. The Geographical Distribution of Coins of the Bar Kokhba War. *INJ* 14: 157-167.
- Zissu B. and Ganor A., 2004. Metal Utensils from the Time of the Bar Kokhba Discovered in the Southern Judean Foothills, Israel. *BABesch* (Bulletin Antieke Beschaving) 79: 111-121.
- Zissu B. and Ganor A. 2006. A Lead Weight of Bar Kokhba's Administration. *IEJ* 56: 178-182.
- Zissu B. and Ganor A. 2009. Horvat 'Ethri – A Jewish Village from the Second Temple Period and the Bar Kokhba Revolt in the Judean Foothills. *Journal of Jewish Studies* 60: 90-136.
- Zissu B., Porat R., Langford B., and Frumkin A., 2011. Archaeological Remains of the Bar Kokhba Revolt in the Teomim Cave (Mūghâret Umm et Tûeimîn), Western Jerusalem Hills. *Journal of Jewish Studies* 62: 262-283.

ז. שם הקורס באנגלית:

The Bar Kokhba Revolt – An Archaeological Perspective.
Prof. Boaz Zissu